

Euroopan
komissio

Sosiaaliturvaoikeudet

Tanskassa

Tämän oppaan tiedot on koottu ja päivitetty tiiviissä yhteistyössä sosiaaliturvan keskinäisen tietojärjestelmän (MISSOC) kansallisten yhteyshenkilöiden kanssa.

Lisätietoja MISSOC-verkostosta on sivulla

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=815>

Tässä oppaassa kuvaillaan yleisesti kunkin maan sosiaaliturvajärjestelmää. Lisätietoja saa muista MISSOCin julkaisuista, jotka kaikki löytyvät edellä mainitusta linkistä. Voit myös ottaa yhteyttä tämän oppaan liitteessä I lueteltuihin toimivaltaisiin viranomaisiin ja laitoksiin.

Euroopan komission ja kenenkään sen puolesta toimivan henkilön ei voida katsoa olevan vastuussa tämän julkaisun sisältämien tietojen mahdollisesta käytöstä.

SISÄLLYSLUETTELO

I luku: Johdanto, järjestäminen ja rahoitus.....	4
Johdanto	4
Sosiaaliturvan järjestäminen	4
Rahoitus	5
II luku: Terveystenhoito.....	6
Edellytykset terveydenhoidon saamiseksi.....	6
Mitä järjestelmä kattaa?	6
Hoidon saaminen	7
III luku : Sairauspäiväraha	8
Sairauspäivärahan saamisen edellytykset	8
Mitä järjestelmä kattaa?	8
Sairauspäivärahan saaminen.....	9
IV luku: Äitiysetuudet	11
Äitiys- ja isyysetuuksien saamisen edellytykset	11
Mitä järjestelmä kattaa?	11
Äitiys- ja isyysetuuksien saaminen.....	12
V luku: Työkyvyttömyysetuudet	13
Edellytykset työkyvyttömyysetuuksien saamiseksi	13
Mitä järjestelmä kattaa?	13
Työkyvyttömyysetuuksien saaminen	14
VI luku: Vanhuuseläkkeet ja -etuudet	15
Vanhuusetuuksien saamisen edellytykset.....	15
Mitä järjestelmä kattaa?	16
Vanhuusetuuksien saaminen	16
VII luku: Eloonjääneiden etuudet.....	18
Eloonjääneiden etuuksien saamisen edellytykset.....	18
Mitä järjestelmä kattaa?	18
Eloonjääneiden etuuksien saaminen	19
VIII luku: Työtapaturma- ja ammattitautietuudet	20
Työtapaturma- ja ammattitautietuuksien saamisen edellytykset	20
Mitä järjestelmä kattaa?	20
Työtapaturma- ja ammattitautietuuksien saaminen.....	21
IX luku: Perhe-etuudet.....	23
Perhe-etuuksien saamisen edellytykset.....	23
Mitä järjestelmä kattaa?	24
Perhe-etuuksien saaminen	24
X luku: Työttömyys	25
Edellytykset työttömyysetuuksien saamiseksi	25
Mitä järjestelmä kattaa?	26
Työttömyysetuuksien saaminen	26
XI luku: Vähimmäistoimeentulo.....	27
Edellytykset vähimmäistoimeentuloetuuksien saamiseksi	27
Mitä järjestelmä kattaa?	27
Vähimmäistoimeentuloetuuksien saaminen	28
XII luku: Pitkäaikaishoito	29
Pitkäaikaishoidon saamisen edellytykset	29
Mitä järjestelmä kattaa?	29
Pitkäaikaishoidon saaminen.....	29
Liite: Sosiaaliturvalaitosten yhteystiedot ja hyödyllisiä Internet-osoitteita	30

I luku: Johdanto, järjestäminen ja rahoitus

Johdanto

Tanskan sosiaaliturvaetuuksiin sisältyvät

- terveydenhoito, sairaalahoito, äitiysetuudet, sairauspäiväraha ja kuntoutus;
- työtapaturma- ja ammattitautietuudet;
- hautausavustus;
- työkyvyttömyyseläkkeet;
- tavalliset vanhuuseläkkeet ja lisäeläkkeet;
- työttömyysetuudet
- perhe-etuudet.

Sosiaaliturvan piiriin kuulumiseksi ei vaadita erityisten edellytysten täyttämistä, koska useimmat Tanskan sosiaaliturvan aloista ovat pakollisia. Työttömyysvakuutusjärjestelmä on kuitenkin poikkeus.

Sosiaaliturvan järjestäminen

Eläkejärjestelmät

Kaikilla Tanskassa asuvilla Tanskan kansalaisilla on oikeus varhaiseläkkeeseen, jos he tulevat työkyvyttömiksi alle 65-vuotiaina (työkyvyttömyyseläkkeet). 65-vuotiaina heillä on oikeus vanhuuseläkkeeseen. Tätä eläkejärjestelmää (sosiaalieläkkeitä) hallinnoivat kunnallisviranomaiset. Työministeriö (*Beskæftigelsesministeriet*) valvoo lainsäädännön toimeenpanoa. Sillä ei kuitenkaan ole oikeutta puuttua asiaan yksittäistapauksissa.

Lisäeläkejärjestelmästä (*Arbejdsmarkedets Tillægspension, ATP*) myönnetään työntekijöille, jotka työskentelevät vähintään 9 tuntia viikossa, lisäkorvaus sosiaalieläkkeen lisäksi.

Työttömyysvakuutukseen kuuluvat osa-aikaeläke- ja varhaiseläkejärjestelmät ovat siirtymäajan järjestelmiä työelämän ja eläkkeen välillä. Niitä hallinnoi työministeriö.

Sairausvakuutus

Koko väestön kattavaa sairausvakuutusjärjestelmää hallinnoivat ja rahoittavat alueelliset ja kunnalliset viranomaiset. Terveys ja ennaltaehkäisyministeriö (*Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse*) on vastuussa vakuutuksista. Kaikilla Tanskassa asuvilla on sairausvakuutus. Sairastumiseen liittyvien rahaetuuksien maksusta huolehtivat kunnallisviranomaiset (työministeriön, *Beskæftigelsesministeriet*, alaisuudessa).

Perhe-etuudet

Yleisiä perhe-etuuksia ja monia muita perhevustuksia hallinnoivat kunnallisviranomaiset (veroministeriön, *Skatteministeriet*, ja sosiaali- ja sisäasiainministeriön, *Social- og Indenrigsministeriet*, alaisuudessa). Äitiyteen liittyvien rahaetuuksien maksusta huolehtivat kunnallisviranomaiset (työministeriön, *Beskæftigelsesministeriet*, alaisuudessa).

Työttömyysvakuutus

Työttömyysvakuutus on vapaaehtoinen. Työttömyysvakuutukset on jaettu toimialakohtaisesti. Jäsenten työmarkkinakassaan maksamat maksut kattavat osan työttömyysvakuutuksen – varhaiseläke mukaan lukien – kustannusten valtionosuudesta. Työministeriö (*Beskæftigelsesministeriet*) vastaa työttömyysvakuutuksista.

Rahoitus

Tanskan sosiaaliturvajärjestelmä rahoitetaan pääasiallisesti verovaroista (valtion, läänien ja kuntien verotuloista), mukaan lukien työmarkkinoiden maksama osuus (*arbejdsmarkedetsbidrag*).

II luku: Terveystenhoito

Edellytykset terveydenhoidon saamiseksi

Kaikilla Tanskassa asuvilla on oikeus saada sairaala- ja äitiyshoitoa sekä sairausvakuutusetuksia.

Tanskaan muuttavan henkilön on kirjoitaututtava väestörekisteriin asuinkunnassaan. Väestörekisteriin kirjattu henkilö kuuluu sairausvakuutuksen piiriin. Hän saa oikeuden terveydenhoitoetuuksiin, ja hänelle lähetetään terveystkortti.

Mitä järjestelmä kattaa?

Sairausvakuutusetuedet

Vakuutetulla on oikeus seuraaviin etuuksiin:

- henkilön itse valitseman yleislääkärin antama hoito;
- erikoislääkärin hoito yleislääkärin läheteellä;
- tietyt hammashoidon muodot;
- fysioterapia lääkärin läheteellä;
- kiropraktikon antama hoito;
- jalkojenhoito lääkärin läheteellä tietyille potilasryhmille;
- psykoterapia lääkärin läheteellä tietyille potilasryhmille;
- lääkkeet;
- ravintoterapia lääkärin määräyksestä.

Lääkärin ja erikoislääkärin antama hoito on maksutonta ryhmään 1 kuuluville vakuutetuille.

Sairausvakuutuskorvaus kattaa osittain erityyppiset hoidot sen mukaan, mitä sairausvakuutusjärjestelmä ja terveydenhoidon antajien järjestöt ovat sopineet.

Lääkekorvausten määrä riippuu niistä kustannuksista, joita potilaalle aiheutuu vuosittain korvauksen piiriin kuuluvista lääkkeistä. Korvausta ei myönnetä, jos vuotuiset lääkekulut ovat yhteensä alle 890 Tanskan kruunua (120 euroa). Korvattava osuus tämän kustannuksen ylittävistä lääkekuluista nousee asteittain seuraavasti: 890–1 450 kruunun (120–195 euron) lääkekuluista korvataan 50 %, 1 450–3 130 kruunun (195–421 euron) kustannuksista 75 % ja yli 3 130 kruunun (21 euron) kustannuksista 85 %.

Alle 18-vuotiaiden lasten lääkekuluista korvataan kuitenkin aina vähintään 60 %, jos lääkkeet kuuluvat korvauksen piiriin.

Sairaalahoito

Potilas voi hakeutua hoitoon valitsemaansa julkiseen sairaalaan Tanskan alueella, jos sairaalassa annetaan tapauksessa tarvittavaa hoitoa. Hoito on maksutonta.

Sairaalahoitoon pääsee yleensä vain lääkärin läheteellä, jos kysymys ei ole onnettomuudesta tai äkillisestä sairastumisesta.

Raskauden ja synnytyksen yhteydessä on oikeus ilmaisiin ennaltaehkäiseviin lääkärin ja kätilön tekemiin terveystarkastuksiin. Synnytys sairaalassa tai muussa julkisessa laitoksessa sekä kätilön apu kotona synnyttäessä ovat maksuttomia.

Hoidon saaminen

Sairausvakuutusryhmiä on kaksi. Vakuutettu voi valita vapaasti, haluaako hän kuulua ryhmään 1 vai 2, ja ryhmää saa vaihtaa kerran vuodessa.

Ryhmään 1 kuuluvalle henkilölle osoitetaan omalääkäri, jolla on sopimus sairausvakuutusjärjestelmän kanssa. Erikoislääkärin antamaa hoitoa varten tarvitaan yleensä omalääkärin lähete.

Ryhmässä 2 vakuutettu henkilö saa valita vapaasti lääkäriinsä ja erikoislääkäriinsä. Hoito korvataan sen sairausvakuutustaksan mukaisesti, jota sovelletaan ryhmässä 1 vakuutettujen potilaiden vastaaviin hoitokustannuksiin. Lääkäri päättää itse palkkionsa suuruudesta.

Alle 16-vuotiailla lapsilla on sama lääkäri ja sairausvakuutusryhmä kuin heidän vanhemmillaan tai huoltajillaan.

Muutoksenhaku

Päätökseen tyytymätön voi hakea siihen muutosta neljän viikon kuluessa siitä, kun on saanut päätöksestä tiedon.

Kunnallisviranomaisten tekemiin sairausvakuutusta koskeviin päätöksiin voi hakea muutosta kansalliselta potilasoikeus- ja valitusvirastolta (*Patientombuddet*).

Lisätietoa on saatavana kansalliselta potilasoikeus- ja valitusvirastolta.

III luku : Sairauspäiväraha

Sairauspäivärahan saamisen edellytykset

Sairauspäivärahaa maksetaan ansionmenetyksen korvaamiseksi silloin, kun henkilö on työkyvytön sairauden vuoksi.

Tämä tarkoittaa, että kaikilla ansiotuloa tai ansionmenetyksen johdosta maksettavaa korvausta (kuten työttömyyskorvausta) saavilla ja pääasiallisesti työstä muita tuloja saavilla on oikeus sairauspäivärahaan, mikäli ansiot ovat veronalaisia Tanskassa.

Edellytykset, jotka on täytettävä

Sairauspäivärahan saaminen edellyttää sairaudesta johtuvaa työkyvyttömyyttä. Henkilön on myös oltava työllistettynä.

Työntekijällä, joka ei saa sairauslomansa aikana täyttä palkkaa, on oikeus saada työnantajan maksamaa sairauspäivärahaa ensimmäisestä sairauspäivästä alkaen, jos hän on työskennellyt kyseisen työnantajan palveluksessa poissaoloaan edeltävät kahdeksan viikkoa ja jos työtuntimäärä on tänä aikana ollut vähintään 74 tuntia. Työntekijällä on oikeus työnantajan maksamaan sairauspäivärahaan 30 päivän ajan.

Jos työkyvyttömyys jatkuu yli kaksi viikkoa tai työntekijällä ei ole oikeutta saada työnantajan maksamaa sairauspäivärahaa, kunnallisviranomaiset maksavat sairauspäivärahaa, jos työntekijä on ollut työssä sairastumista edeltävät 26 viikkoa ja työtuntimäärä on ollut vähintään 140 tuntia tänä aikana.

Oikeus sairauspäivärahaan on myös henkilöllä, joka kuuluu työttömyyskassaan ja on päättänyt vähintään 18 kuukautta kestäneen ammatillisen koulutuksen, joka on palkallista harjoittelua tekevä opiskelija tai jolla on joustava työ (*flexjob*) julkisen tai yksityisen työnantajan palveluksessa.

Itsenäisillä ammatinharjoittajilla on oikeus saada kunnallisviranomaisten maksamaa sairauspäivärahaa, jos henkilö on toiminut edeltävien 12 kuukauden aikana vähintään 18 ½ tuntia päivässä päätoimisesti itsenäisenä ammatinharjoittajana. Edellytyksenä on myös, että henkilö on toiminut itsenäisenä ammatinharjoittajana sairastumista edeltävän kuukauden.

Itsenäisille ammatinharjoittajille on myös olemassa oma vakuutusjärjestelmä. Se on vapaaehtoinen järjestelmä, josta itsenäiset ammatinharjoittajat voivat saada sairauspäivärahaa ensimmäisten kahden viikon aikana sairauden alkamisesta.

Mitä järjestelmä kattaa?

Etuuden määrä

Työntekijän sairauspäiväraha lasketaan sen tuntipalkan perusteella, jonka työntekijä olisi saanut ilman sairastumista. Itsenäisten ammatinharjoittajien sairauspäiväraha lasketaan yrittäjätulon perusteella.

Korvauksen määrä on enintään 3 940 kruunua (530 euroa) viikossa. Tuntikorvauksen yläraja vastaa edellä mainittua viikoittaista enimmäiskorvausta jaettuna työehtosopimuksissa vahvistetulla tavanomaisella viikkotyötuntimäärällä (37 tuntia). Toisin sanoen tuntikorvauksen yläraja on 106,49 kruunua (14 euroa). Etuus maksetaan viikoittain.

Työntekijä, joka on sairauden vuoksi osittain työkyvytön, voi saada alennettua sairauspäivärahaa. Sairauspäivärahaa maksetaan niiltä viikkotunneilta, joiden aikana työntekijä ei työskentele sairautensa vuoksi.

Sairauspäivärahan kesto ja maksukauden jatkaminen

Päivärahan maksaminen lopetetaan, kun sitä on maksettu (tai kun sairaalle työntekijälle on maksettu palkkaa) yli 52 viikkoa viimeisten 18 kuukauden aikana. Tähän aikaan ei lasketa mukaan päiviä, joiden osalta on maksettu korvausta (tai palkkaa) 30 sairaudesta johtuvan poissaolopäivän aikana, eikä kausia, joiden aikana on maksettu korvausta (tai palkkaa) raskauden, synnytyksen tai adoption vuoksi. On olemassa eri mahdollisuuksia saada päivärahan maksukautta jatketuksi 52 viikkoa pidemmäksi ajaksi.

Paikallisviranomaisten on seurattava sairaan työntekijän tilannetta ja varmistettava, että tämä säilyttää kosketuksen työmarkkinoihin. Viranomaisten on tutkittava hänen tapauksensa kahdeksan viikon kuluessa sairausloman alkamisesta ja tämän jälkeen vähintään joka kahdeksas viikko. Toinen tutkimuskerta on kolmen kuukauden kuluessa sairauden alkamisesta. Ellei potilas ole toipunut kolmen kuuakuden sisällä, mutta pystyy työskentelemään osa-aikaisesti tai pystyy käyttämään työtarjouksia hyväkseen, tutkimus tehdään aina kolmen kuuakuden välein. Ensimmäisellä kerralla viranomaiset tekevät päätöksen seurantasuunnitelman laatimisesta. Suunnitelma on laadittava viimeistään toisen seurantatarkastuksen jälkeen.

Henkilö, joka saa sosiaalieläkettä tai joka olisi voinut hakea sitä terveydentilaansa liittyvistä syistä, on oikeutettu päivärahaan ainoastaan 13 viikkoa viimeisten 12 kuukauden jaksolta. Sama koskee 65 vuotta täyttäneitä henkilöitä.

Sairauspäivärahan saaminen

Työntekijän on ilmoitettava sairaudesta työnantajalleen mahdollisimman pian, kahden tunnin sisällä työvuoron alkamisesta, ellei henkilökunnan tiedotteessa tai vastaavassa ole sovittu toisin. Mikäli työntekijä ilmoittaa sairaudesta liian myöhään, hän saa oikeuden sairauspäivärahaan vasta ilmoitettuaan sairaudesta. Työnantaja saattaa edellyttää kohtuullisen ajan sisällä todisteita, esimerkiksi kirjallisen todistuksen tai muun todisteen siitä, että poissaolo johtuu sairaudesta. Työnantaja voi myös pyytää lääkärintodistusta, jos hän katsoo tämän olevan tarpeen. Työntekijä menettää tavallisesti oikeutensa sairauspäivärahaan, ellei hän toimita pyydettyjä todistuksia.

Sairauspäivärajaa on haettava paikallisviranomaisilta 8 päivän sisällä SDPI-päätöksen (digitaalinen päätös, joka perustuu työnantajan tai sairauskassan sairauslomalomakemukseen) tiedotteen lähettämisen jälkeen. Viranomaiset saattavat pyytää lääkärintodistuksen, jos se katsotaan tarpeelliseksi. Työntekijä menettää tavallisesti oikeutensa sairauspäivärahaan, ellei hän toimita pyydettyjä todistuksia.

Jos työnantaja ei maksa sairauspäivärahaa ja jos paikallisviranomaisen pitää tätä menettelyä perusteettomana, paikallisviranomaisen maksaa sairauspäivärahan ennakkoa.

IV luku: Äitiysetuudet

Äitiys- ja isyysetuuksien saamisen edellytykset

Luontoisetuuksia (terveydenhoitoa) voivat saada kaikki Tanskassa asuvat naiset.

Rahaetuuksia voivat saada työntekijät ja itsenäiset ammatinharjoittajat, yrityksessä avustavat puoliset mukaan lukien. Naisella, joka on työskennellyt 13 viikon ajan ennen kuin hän on saanut oikeuden äitiyslomaan ja joka on ollut töissä vähintään 120 tuntia tämän jakson aikana tai jonka katsotaan olevan itsenäinen ammatinharjoittaja, on oikeus äitiyspäivärahaan tai ottovanhemman vanhempainpäivärahaan.

Mitä järjestelmä kattaa?

Luontoisetuudet

Tanskassa asuvilla naisilla on oikeus maksuttomaan äitiyshoitoon. Hoitoon sisältyvät ennaltaehkäisevät tutkimukset, ilmaiset matkat tutkimuksiin ja synnyttämään, synnytys sairaalassa tai kotona sekä kättilön läsnäolo kotisyntytyksessä.

Rahaetuudet

Rahaetuuksina maksetaan äitiyspäivärahaa, isyyspäivärahaa tai vanhempainpäivärahaa ottovanhemmille.

Äitiyspäivärahaa voidaan alkaa maksaa äidille neljä viikkoa ennen laskettua synnytysaikaa ja sitä maksetaan 46 viikon ajan lapsen syntymän jälkeen. Vanhemmat voivat jakaa keskenään päivärahan maksukauden viimeiset 32 viikkoa. Jos yksi vanhemmista palaa osa-aikatyöhön, vanhempainloma voidaan jatkaa suhteessa työaikaan. Vanhemmat voivat valita jatkettun vanhempainloman, jonka kesto on 40 tai 46 viikkoa (14 ensimmäisen viikon jälkeen), mutta etuutta maksetaan vain 32 viikosta maksetun määrän perusteella. Tästä riippumatta isällä on oikeus saada päiväraha kahden viikon ajan syntymää seuraavien 14 viikon aikana.

Ottovanhemmat voivat saada vanhempainpäivärahaa 46 viikkoa. Aika lasketaan lapsen tulosta perheeseen.

Työssäkäyvät vanhemmat voivat siirtää osan lomistaan myöhemmäksi. Siirretyt lomat on pidettävä ennen kuin lapsi täyttää yhdeksän vuotta.

Määrä

Työntekijän äitiyspäiväraha (*dagpenge ved fødsel*) lasketaan tuntipalkan ja työtuntien määrän perusteella. Päivärahan määrä on enintään 3 940 kruunua (530 euroa) viikossa tai 106,49 kruunua (14 euroa) tunnissa (37 tuntia viikossa). Itsenäisen ammatinharjoittajan äitiyspäiväraha lasketaan itsenäisen ammatinharjoittajan ammatillisesta toiminnasta saatujen tulojen perusteella, ja enimmäismäärä on sama kuin edellä mainittu.

Lomaraha

Naisilla, joilla ei ole oikeutta täysimääräiseen korvaukseen äitiysloman aikana ja joilla ei ole työttömyysvakuutusta, on oikeus kertyvään lomarahaan. Se maksetaan seuraavana lomavuonna 1.5.–30.4. Lomaraha vastaa äitiysrahan määrää, ja lomarahan kertymistä koskevan oikeuden edellytyksenä on 12 kuukauden työssäkäynti ennen synnytystä.

Äitiys- ja isyysetuuksien saaminen

Äitiys- tai isyyspäivärahaa tai ottovanhempien vanhempainpäivärahaa koskevat hakemukset on toimitettava kunnalle kahdeksan viikon kuluessa syntymästä tai lapsen tulosta perheeseen. Työnantaja maksaa päivärahan siltä ajalta, jonka nainen on poissa työstä raskauteen liittyvien ennaltaehkäisevien tutkimusten takia.

V luku: Työkyvyttömyysetuudet

Edellytykset työkyvyttömyysetuuksien saamiseksi

Henkilöillä, joiden työkyky on pysyvästi alentunut niin paljon, etteivät he voi elättää itseään ansiotyöllä, on oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen (*førtidspension*) riippumatta siitä, mitä tukimahdollisuuksia sosiaalilainsäädäntö heille tarjoaa (esimerkiksi työskentely valtion tuella).

Seuraavilla henkilöillä on oikeus tähän eläkkeeseen:

- Tanskan kansalaisilla;
- sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta 29. huhtikuuta 2004 annetun asetuksen (EY) N:o 883/2004 soveltamisalaan kuuluvilla henkilöillä;
- muilla ulkomaalaisilla, jotka ovat asuneet Tanskassa vähintään 10 vuotta.

Eläkettä voi saada, jos on asunut Tanskassa 15 vuoden iän saavuttamisen ja eläkkeen hakemispäivän välisenä aikana vähintään kolme vuotta.

Mitä järjestelmä kattaa?

Yksineläjille ja muille edunsaajille maksetaan eläkettä eri määrä. Eläkkeen määrä riippuu sekä edunsaajan tuloista että hänen mahdollisen puolisonsa/kumppaninsa tuloista. Etuudet eivät ole riippuvaisia aiemmista tuloista.

Jos henkilö on asunut Tanskassa vähintään neljä viidesosaa 15. syntymäpäivänsä ja eläkkeen myöntämispäivän välisestä ajasta, hänellä on oikeus täyteen eläkkeeseen. Jos hän on asunut Tanskassa lyhyemmän ajan, eläkkeen määrä riippuu asumisen keston sekä 15. syntymäpäivän ja eläkkeen myöntämispäivän välisestä ajasta laskettavan neljän viidesosan välisestä suhteesta.

Työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen lakkaa, kun edunsaaja täyttää 65 (67) vuotta ja siirtyy yleisen vanhuuseläkejärjestelmän piiriin. Henkilölle maksetaan täyttä vanhuuseläkettä sama prosenttiosuus kuin hänelle maksettiin täyttä työkyvyttömyyseläkettä.

Eläkkeet maksetaan joka kuukauden lopussa. Työkyvyttömyyseläkettä maksetaan aikaisintaan sen kuun ensimmäisestä päivästä, joka seuraa eläkkeen myöntämistä koskevan päätöksen tekemispäivää, mutta se on maksettava viimeistään eläkehakemuksen käsittelyn alkamispäivästä laskettavia kolmea kuukautta seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä.

Työkyvyttömyydestä aiheutuvien lisäkustannusten korvaamiseksi voidaan maksaa lisäetuus (*merudgiftsydelse*). Tällaisia kustannuksia ovat muun muassa kolmannen osapuolen antama apu, lämmitys, terveydenhoitokulut ja erityisvarusteet. Etuuden määrä vahvistetaan erikseen kussakin tapauksessa ottaen huomioon odotettavissa olevat kustannukset.

Työkyvyttömyysetuuksien saaminen

Eläkettä haetaan omalta asuinkunnalta. Kunta voi pyytää hakijaa esittämään lääkärintodistuksen, jonka lääkäri laatii erityiselle lomakkeelle. Kunta maksaa tämän todistuksen hankkimisesta aiheutuvat kulut.

Saadessaan työkyvyttömyyseläkehakemuksen kunnan viranomaisten on otettava huomioon kaikki muut sosiaalilainsäädännön mukaiset mahdollisuudet myöntää tukea.

Viranomaiset käsittelevät tapauksen työkyvyttömyyseläkkeitä koskevien sääntöjen mukaisesti, kun on osoitettu tai kun erityisistä syistä on täysin ilmeistä, ettei hakijan työkykyä voida parantaa työllistämistoimenpiteillä, kuntoutuksen tai hoidon keinoin tai muilla toimenpiteillä.

Muutoksenhaku

Muutosta eläkeoikeutta koskeviin päätöksiin voi hakea alueelliselta työvalituslautakunnalta (*Beskæftigelsesankenævnet*).

Muutosta on haettava neljän viikon kuluessa.

VI luku: Vanhuuseläkkeet ja -etuudet

Vanhuusetuuksien saamisen edellytykset

Yleensä kaikilla Tanskassa asuvilla on oikeus saada kansaneläke (sosiaalieläke) (*folkepension*), kun he täyttävät 65 vuotta. Henkilöt, jotka ovat täyttäneet 60 vuotta ennen 1.7.1999, ovat oikeutettuja eläkkeeseen 67-vuotiaina.

Lisäksi työntekijöille on pakollinen lisäeläkejärjestelmä (ATP).

Kansaneläke

Seuraavilla henkilöillä on oikeus tähän eläkkeeseen:

- Tanskan kansalaisilla;
- sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta 29. huhtikuuta 2004 annetun asetuksen (EY) N:o 883/2004 soveltamisalaan kuuluvilla henkilöillä;
- muilla ulkomaalaisilla, jotka ovat asuneet Tanskassa vähintään 10 vuotta.

Eläkettä voi saada, jos on asunut Tanskassa 15 vuoden iän ja 65 (67) vuoden iän välisenä aikana vähintään kolme vuotta. Henkilöllä on oikeus saada täysin kansaneläke, jos hän on asunut 15 vuoden iän saavuttamisen ja 65 (67) vuoden iän välisenä aikana 40 vuotta Tanskassa. Jos henkilö on asunut Tanskassa lyhyemmän ajan, hänellä on oikeus saada 1/40 täydestä eläkkeestä jokaiselta Tanskassa asumisen vuodelta, joka ajoittuu 15 vuoden iän ja 65 (67) vuoden iän väliseen aikaan.

Lisäeläke

ATP-järjestelmä kattaa kaikki 16 vuotta täyttäneet Tanskassa työtä tekevät, jos työaika on vähintään yhdeksän tuntia viikossa. Itsenäisiksi ammatinharjoittajiksi ryhtyvät työntekijät voivat edelleen kuulua ATP-järjestelmän piiriin tietyin edellytyksin. Tällaisessa tapauksessa heidän on maksettava itse kaikki maksut. Työnantaja ja työntekijä maksavat yhdessä ATP-järjestelmän vakuutusmaksut. Työnantajan osuus on kaksi kolmasosaa ja työntekijän yksi kolmasosa. Työnantaja huolehtii työntekijän osuuden tilittämisestä.

Osa-aikatyötä tekevien, ATP-järjestelmään kuuluvien osuus on kaksi kolmasosaa tai yksi kolmasosa täysimääräisestä maksusta.

Vakuutusmaksuja maksetaan myös henkilöistä, jotka saavat työttömyyskorvausta, sairaus- tai äitiyspäivärahaa, työkyvyttömyyseläkettä (jos se on myönnetty vuoden 2002 jälkeen), koulutusavustusta (*uddannelsesyndelse*), aikuiskoulutus- tai jatkokoulutusavustusta (*VEU-godtgørelse*), tuettujen joustavien työpaikkojen järjestelmässä toimiville henkilöille tarkoitettua työttömyyskorvausta (*ledighedsyndelse*), työllistettävyysetuutta (*aktiveringsyndelse*), suoria sosiaalitukia (*kontanthjælp*), vammaisesta lapsesta huolehtiville vanhemmille tarkoitettua korvausta ansiotulojen menetyksestä (*tabt arbejdsfortjeneste*) jne.

Henkilöt, jotka saavat varhaiseläke-etuuksia eli osaeläkettä (*delpension*), tuettujen joustavien työpaikkojen järjestelmän edunsaajille maksettavaa varhaiseläke-etuutta (*fleksyndelse*) tai varhaiseläkettä (*efterløn*), voivat halutessaan maksaa vakuutusmaksuja ATP-järjestelmään. Henkilöt, joille on myönnetty

työkyvyttömyyseläke ennen vuotta 2003, voivat myös halutessaan maksaa vakuutusmaksuja tähän järjestelmään. Henkilöt, jotka osallistuvat järjestelmään vapaaehtoisesti, maksavat pääsääntöisesti vakuutusmaksuista itse puolet.

Mitä järjestelmä kattaa?

Kansaneläke

Kansaneläke muodostuu perusosasta ja eläkkeen lisäosasta. Eläkkeen perusosa riippuu edunsaajan henkilökohtaisista ansiotuloista. Lisäosan suuruus riippuu eläkkeensaajan ja hänen mahdollisen puolisonsa yhteenlasketuista tuloista.

Lykättyjen eläkkeiden kohdalla eläkkeen määrä nousee prosenttiosuudella, joka on laskettu vakuutusmatemaattisin periaattein lykkäyksen keston perusteella. Eläkkeen saaminen ei ole mahdollista ennen 65 vuoden eläkeikää.

Eläkkeet maksetaan joka kuukauden lopussa. Ne voidaan maksaa aikaisintaan eläkkeen hakemista seuraavan kuukauden alusta. Eläkkeet maksetaan yleensä vain Tanskassa tai EU:n muissa jäsenvaltioissa asuville eläkkeensaajille.

Eläkkeensaajalla voi myös olla oikeus terveydenhoitoon (*helbredstillæg*) ja lämmitysavustukseen (*varmetillæg*). Lisäksi eläkkeensaajille, joiden elinolot ovat poikkeuksellisen hankalat, voidaan myöntää henkilökohtainen eläkelisä (*personligt tillæg*).

Lisäeläke

Vanhuuseläkkeitä maksetaan hakemuksesta koko loppuiän, ja vakuutettu voi hakea sitä aikaisintaan täytettyään 65 vuotta. Eläkkeen määrä riippuu siitä, kuinka pitkään ja kuinka suuren summan edestä vakuutettu on maksanut vakuutusmaksuja järjestelmään. Vanhuuseläke maksetaan tavallisesti jatkuvasti kuukausittain, mutta pienet eläkkeet voidaan maksaa myös kertakorvauksena.

Jos ATP-eläkettä haetaan 65. ikävuoden jälkeen, eläkkeen määrä kasvaa noin 5–8 % kultakin eläkkeen lykkäytymisvuodelta 75. ikävuoteen asti. Eläkkeelle ei voi jäädä ennen 65 vuoden eläkeikää.

Vanhuusetuuksien saaminen

Kansaneläke

Asuinkunta on velvollinen ilmoittamaan vakuutetuille mahdollisuudesta hakea vanhuuseläkettä heidän lähestyessään eläkeikää. Hakemus voi olla vapaamuotoinen.

Ulkomailla asuville mahdollisuudesta ei ilmoiteta, ja heidän on otettava yhteyttä Tanskan eläkevirastoon (*Pensionsstyrelsen*).

Muutosta eläkeoikeutta koskeviin päätöksiin voi hakea paikalliselta sosiaalilautakunnalta (*det Sociale Nævn*). Eläkeviraston päätökseen tyytymätön voi valittaa siitä Tanskan sosiaalivakuutuslautakuntaan (*Ankestyrelsen*). Muutosta on haettava neljän viikon kuluessa.

Lisäeläke

Edunsaajat saavat yleensä ATP-toimistosta eläkkeensä automaattisesti. Ulkomailla asuvien on kuitenkin otettava toimistoon itse yhteyttä. Hakemukset lähetetään ATP-valituslautakuntaan.

ATP-eläke maksetaan yleensä ennakkona kuukausittain eläkkeensaajan pankkitilille tai säästöttilille.

Jos ATP-vakuutukseen kuulumista, maksuja tai eläkeoikeutta koskevaan päätökseen halutaan hakea muutosta, muutoshakemus tehdään neljän viikon kuluessa ATP-valituslautakuntaan (*Ankenævnet for Arbejdsmarkedets Tillægspension*).

VII luku: Eloonjääneiden etuudet

Eloonjääneiden etuuksien saamisen edellytykset

Sääntöjä, jotka koskevat ATP-järjestelmän etuuksien maksamista vainajan perheelle, muutettiin vuonna 2002. Uusi järjestelmä koskee 1.1.2002 jälkeen maksettuja vakuutusmaksuja.

Etuuksia voivat saada eloonjääneet puoliset, kumppanit ja tietyin edellytyksin myös eronneet puoliset, samoin kuin lapset.

Kun vakuutettu kuolee, hänen puolisonsa/kumppaninsa ja jokainen alle 21-vuotias lapsi ovat pääsääntöisesti oikeutettuja ATP-toimiston maksamaan kertakorvaukseen. Tämä edellyttää, että vainaja on ollut vakuutettuna uudessa järjestelmässä vähintään kahden vuoden ajan ja että hän oli maksanut vakuutusmaksut, jotka vastaavat kahta vuotta kokopäiväistä työtä. Kumppanilta (avopuolisolta) edellytetään, että hänen on täytynyt ilmoittautua henkilökohtaisesti avopuolisoksi ATP-toimistoon ennen kuolemaa. Lisäksi hänen on täytynyt asua väestörekisterin mukaan samassa osoitteessa vainajan kanssa vähintään kaksi vuotta ennen kuolemaa.

Eloonjääneille ei ole muuta sosiaalieläkejärjestelmää.

Mitä järjestelmä kattaa?

Uusien sääntöjen mukaan etuuksia maksetaan seuraavasti. Yleisesti jokainen etuuksiin oikeutettu perheenjäsen saa kertakorvauksena 50 000 kruunua (6 725 euroa) (ennen veroja). Kumppanille/puolisolle maksettavat etuudet riippuvat siitä, minkä ikäinen vakuutettu on ollut kuollessaan. Etuuksien määrä pienenee asteittain 66 vuoden iästä lähtien, niin että etuuksia ei makseta lainkaan, jos vakuutettu on kuollut 70-vuotiaana.

Vanhojen sääntöjen mukaiset oikeudet säilyvät, vaikka vakuutettu olisi ollut kuollessaan 70-vuotias tai vanhempi. Tämä tarkoittaa, että vainajan puolisolle/kumppanille voidaan edelleen myöntää vanhojen sääntöjen mukainen kertakorvaus. Jos perheenjäsenellä on oikeus kertakorvaukseen sekä uusien että vanhojen sääntöjen nojalla, hänelle maksetaan näistä korvauksista vain toinen – se, kumpi summa on suurempi. Korvaukset, jotka myönnetään lapsille vanhojen sääntöjen mukaan, maksetaan kustakin alle 18-vuotiaasta lapsesta ja lasketaan tapauskohtaisesti.

Muut etuudet ovat:

- Kuolemantapauksen johdosta myönnettävä avustus (*begravelseshjælp*): Kuolemantapauksen johdosta myönnettävä avustus voidaan maksaa, jos kuollut henkilö on ollut oikeutettu sairausvakuutusetuuksiin. Avustuksen suuruus (enintään 9 900 kruunua (1 332 euroa)) riippuu vainajan perhetilanteesta ja varallisuudesta. Alle 18-vuotiaan kuolemantapauksen johdosta myönnettävä avustus maksetaan kiinteämääräisenä korvauksena ilman tarveharkintaa (8 300 kruunua (1 116 euroa)).
- Eloonjääneiden avustus (*efterlevelseshjælp*), jota voidaan maksaa puolisolle (tai kumppanille, joka on asunut edunjäntäjän kanssa vähintään 3 vuotta ennen

kuolemaa). Etuus maksetaan kertakorvauksena, jonka suuruus riippuu eloonjääneen tuloista ja varallisuudesta. Etuuden yläraja on 13 443 kruunua (1 808 euroa). Etuutta ei myönnetä, jos tulot ovat yli 345 805 kruunua (46 512 euroa) vuodessa;

- Toimeentuloavustus (*hjælp til forsørgelse*), joka voidaan myöntää vähävaraisille.

Eloonjääneiden etuuksien saaminen

Hakemus lähetetään ATP-toimistolle, jos vainaja asui ulkomailla tai jos vainajan perheenjäsenet asuvat ulkomailla.

VIII luku: Työtapaturma- ja ammattitautietuudet

Työtapaturma- ja ammattitautietuuksien saamisen edellytykset

Työtapaturmavakuutuslaki (*lov om arbejdsskadesikring*) kattaa periaatteessa kaikki henkilöt, jotka työskentelevät Tanskassa tai tanskalaisella aluksella, sekä itsenäiset ammattiharjoittajat, jotka ovat hankkineet itselleen vakuutuksen. Työtapaturma- ja ammattitautivakuutus on otettava hyväksytyltä vakuutusyhtiöltä.

Vakuutus kattaa työssä tapahtuneesta tapaturmasta tai altistumisesta aiheutuneet vauriot. Tapaturman tai altistumisen on oltava luonteeltaan äkillinen tai kestettävä enintään viisi päivää. Vakuutus kattaa myös tietyt ammattitaudit, joista on laadittu erityinen luettelo, sekä elävänä syntyneelle lapselle aiheutuneet vauriot, jotka johtuvat työstä, jota äiti on tehnyt raskaana ollessaan, tai mistä tahansa vanhempien haitallisesta altistumisesta ennen hedelmöitystä. Vakuutus ei kuitenkaan kata tapaturmia, jotka sattuvat matkalla töihin tai töistä.

Mitä järjestelmä kattaa?

Etuudet ovat

- sairaanhoito, kuntoutus ja apuvälineet;
- ansiokyvyn menetyksestä maksettava korvaus (*estatning for erhvervsevnetab*);
- korvaus pysyvästä työkyvyttömyydestä (*méngodtgørelse*);
- perheenhuoltajan menettämisen vuoksi maksettava korvaus (*erstatning for tab af forsørger*);
- tilapäinen avustus eloonjääneille kuolemantapauksen johdosta.

Sairaanhoito ja kuntoutus

Järjestelmästä korvataan sellaisen sairaanhoidon kustannukset, joka ei ole kansallisessa terveydenhuoltojärjestelmässä maksutonta, kun hoito on tarpeen sen varmistamiseksi, että työntekijä paranee mahdollisimman hyvin tai että hoito tuottaa tulosta. Lisäksi kansallinen työtapaturmavirasto arvioi, tarvitaanko työntekijän hoitoon, lääkkeisiin tai erityisiin apuvälineisiin lisää kuluja. Jos se katsoo tällaisten kulujen olevan jatkossa välttämättömiä, niistä aiheutuvat kulut katetaan kertakorvauksella. Sairaanhoito ja kuntoutus korvataan vain, jos yleinen sairausvakuutusjärjestelmä ei kata niitä tai jos ne ovat muuta kuin julkisissa sairaaloissa annettavaa hoitoa.

Sairauspäiväraha

Työtapaturmavakuutuslaki ei kata sairauspäivärahaa. Vuoden kuluttua onnettomuudesta tai sairauden alkamisesta on tehtävä mahdollisuuksien mukaan päätös korvauksen maksamisesta ansiokyvyn menetyksestä tai pysyvästä työkyvyttömyydestä.

Ansiokyvyn menetyksestä maksettava korvaus

Tulevan ansiokyvyn menetyksestä maksettavalla korvauksella on tarkoitus korvata työtapaturmasta tai ammattitaudista aiheutunut ansionmenetys. Ansionmenetys lasketaan vähentämällä summasta, jonka henkilö olisi ansainnut ilman työtapaturman aiheuttamaa vammaa tai ammattitautia, summa, joka hänen voidaan olettaa ansaitsevan, kun vamma tai sairaus otetaan huomioon. Tämän korvauksen saamiseksi ansiokyvyn menetyksen on oltava yli 15 %. Jos kyseessä on täydellinen ansiokyvyn menetys, korvaus on 83 % vuosiansioista. Osittaisen ansiokyvyn tapauksessa korvausta vähennetään suhteellisesti. Korvauksella on vuotuinen enimmäismäärä (474 000 kruunua (63 755 euroa)).

Korvaus on yleensä eläke, mutta se voidaan muuttaa kertakorvaukseksi tapauksissa, joissa ansiokyvyn menetys jää alle 50 %:n. Muissa tapauksissa osa korvauksesta voidaan muuttaa kertakorvaukseksi edunsaajan pyynnöstä.

Korvaus pysyvästä työkyvyttömyydestä

Pysyvästä työkyvyttömyydestä maksettavalla korvauksella korvataan työtapaturman tai ammattitaudin vaikutuksista johtuvat pysyvät haitat arkielämässä.

Tämän korvauksen määrä vaihtelee sairauden tai vamman vakavuuden mukaan kiinteiden taksojen mukaisesti. Korvaus pysyvästä työkyvyttömyydestä maksetaan kertakorvauksena.

Perhehuoltajan menettämisen vuoksi maksettava korvaus

Perhehuoltajan kuollessa maksetaan korvaus puolisolalle tai muulle hänen huollettavalle perheenjäsenelleen. Korvauksen määrä vahvistetaan ottaen huomioon eloonjääneen kyky elättää itsensä, ja sitä maksetaan korkeintaan 10 vuotta. Korvauksen määrä on 30 % kuolleen perhehuoltajan vuosiansioista. Kukin lapsi saa yleensä vuotuisen korvauksen, jonka määrä on 10 % kuolleen henkilön vuosiansioista (20 %, jos edunjänttäjä on ollut lapsen ainoa huoltaja), kunnes lapsi täyttää 18 vuotta. Ikäraja on 21 vuotta, jos lapsi on koulutuksessa.

Tilapäinen avustus eloonjääneille

Tilapäinen avustus eloonjääneille maksetaan niiden kulujen kattamiseksi, joita kuolema aiheuttaa vainajan puolisolalle tai kumppanille. Se maksetaan kertakorvauksena.

Työtapaturma- ja ammattitautietuuksien saaminen

Työnantajan on ilmoitettava kaikista tapaturmista mahdollisimman nopeasti vakuutusyhtiölleen tai työtapaturmavirastolle (Arbejdsskadestyrelsen). Ellei työnantaja ilmoita tapaturmasta, uhrin (tai hänen perheensä, jos uhri on kuollut) on käännyttävä vuoden kuluessa vakuutusyhtiön tai työtapaturmaviraston puoleen. Lääkäreiden ja hammaslääkäreiden on ilmoitettava mahdollisimman nopeasti kaikista sairauksista, jotka johtuvat oletettavasti työstä.

Etuuksien maksaminen

Jos henkilö on loukkaantunut tapaturmassa, hänen vakuutusyhtiönsä maksaa sekä eläkkeet että kertakorvaukset. Ammattitauteihin liittyvät etuudet maksaa työtapaturmavakuutuslaitos (Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring).

Muutoksenhaku

Työtapaturmavirasto (Arbejdsskadestyrelsen) päättää, onko käsiteltävä tapaus työtapaturma tai ammattitauti ja onko henkilöillä oikeus saada korvaus. Se päättää myös korvauksen määrästä. Muutosta päätökseen voi hakea valtion sosiaaliasioiden valituksia käsittelevältä virastolta (*Ankestyrelse*) neljän viikon kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta. Määräaika on kuusi viikkoa, jos henkilö oleskelee muussa Euroopan maassa.

IX luku: Perhe-etuudet

Perhe-etuuksien saamisen edellytykset

Lapsi- ja nuorisolisä ja lapsituki

Sekä lapsi- ja nuorisolisän (*borne- og ungedelse*) että lapsituen (*børnetilskud*)

saamisen edellytyksenä on, että

- lapsen asuinpaikka on Tanskassa;
- lapsi on naimaton;
- lapsi ei asu kodin ulkopuolella sosiaalituen varassa eikä hän vastaanota muuten julkista tukea.

Lapsilisän saamisen lisäedellytys on, että lapsen huoltaja on verovelvollinen Tanskassa.

Lapsituen saamisen lisäedellytys on, että lapsella tai hänen huoltajallaan on Tanskan kansalaisuus tai että hän on asunut Tanskassa edellisen vuoden ajan tai, kun kyse on erityisestä lapsituesta, edellisten kolmen vuoden ajan.

Lapsilisää (*børnefamilieydelse*) maksetaan kaikista alle 18-vuotiaista lapsista. Erityisissä tapauksissa voidaan myöntää yhden tai useamman tyyppistä lapsitukea (*børnetilskud*).

Lisäksi täysien etuuksien (koskee sekä lapsi- ja nuorisolisää että lapsitukea) saamiseksi vaaditaan, että hakija on asunut tai työskennellyt vähintään 2 vuotta Tanskassa etuuden hakemista edeltävien 10 vuoden aikana. Tämä vaatimus koskee kaikkien maiden kansalaisia, siis sekä Tanskan että muiden maiden.

Kuuden kuukauden asuminen tai työskentely Tanskassa viiteajankohdan aikana oikeuttaa 25 %:iin täydestä etuudesta, yhden vuoden asuminen tai työskentely 50 %:iin etuudesta ja 18 kuukauden asuminen tai työskentely 75 %:iin, ja 2 vuotta 100 %:in etuuteen.

Tavallista lapsitukea (*børne- og ungedelse*) myönnetään yksinhuoltajaperheiden lapsille tai jos molemmat vanhemmat saavat tavallista vanhuuseläkettä tai työkyvyttömyyseläkettä. Ikäraja on 18 vuotta. Ylimääräinen lapsituki (*ekstra børnetilskud*) myönnetään yksinhuoltajille, joiden lapset saavat tavallista lapsitukea. Lasten lukumäärästä riippumatta myönnetään vain yksi ylimääräinen lapsituki.

Erityistä lapsitukea (*særligt børnetilskud*) myönnetään yksinhuoltajaperheille ja orvoille tai jos toinen vanhemmista saa tai molemmat vanhemmat saavat tavallista vanhuuseläkettä tai työkyvyttömyyseläkettä. Tämä tuki voidaan yhdistää tavalliseen ja ylimääräiseen lapsitukeen. Ikäraja on 18 vuotta.

Lapsenhoitotuki

Kunnat voivat myöntää tällaisen etuuden vanhemmille, jotka hoitavat lapsiaan sen sijaan, että laittaisivat heidät päiväkotiin. Etuutta voivat saada vanhemmat, jotka ovat asuneet Tanskassa seitsemän edellisistä kahdeksasta vuodesta ja joilla on vähintään

24 viikon ja enintään kuuden vuoden ikäisiä lapsia (kunnat voivat määrätä tarkempia ikärajoja).

Mitä järjestelmä kattaa?

Lapsi- nuorisolisä ja lapsituki

Lapsi- nuorisolisän määrä riippuu lapsen iästä.

- Jokaisesta 0–2-vuotiaasta lapsesta: 1 422 kruunua (191 euroa) kuukaudessa
- Jokaisesta 3–6-vuotiaasta lapsesta: 1 125 kruunua (151 euroa) kuukaudessa
- Jokaisesta 7–14-vuotiaasta lapsesta: 886 kruunua (119 euroa) kuukaudessa
- Jokaisesta 15-vuotiaasta lapsesta: 893 kruunua (120 euroa) kuukaudessa

Tavallisen lapsituen (*ordinært børnetilskud*) määrä on 425 kruunua (57 euroa) kuukaudessa. Ylimääräinen lapsituki on 433 kruunua (58 euroa) kuukaudessa taloutta kohti (lasten lukumäärästä riippumatta).

Lapsenhoitotuki

Hoitovapaakorvaus on enintään 85 % kuluista, jotka aiheutuvat lapsen laittamisesta kunnalliseen päivähoitoon. Korvauksia voi saada enintään kolme taloutta kohti.

Perhe-etuuksien saaminen

Lapsi- nuorisolisä ja lapsituki maksetaan neljännesvuosittain ennakoon, tavallisesti äidille. Nuorisolisä 15–17-vuotiaista lapsista maksetaan kuukausittain ennakoon. SKAT maksaa lapsi- nuorisolisän, kun taas kunta maksaa lapsituen.

Lapsi- nuorisolisä ja lapsituki maksetaan yleensä automaattisesti ilman eri hakemusta. Ylimääräinen lapsituki ja tavallinen lapsi- nuorisolisä yksinhuoltajaperheiden lapsille edellyttävät hakemuksen tekemistä kunnallisviranomaisille.

1. lokakuuta 2012 alkaen perhe-etuuksia käsittelee keskitetysti *Udbetaling Danmark*.

Muutoksenhaku

Jos Lapsi- nuorisolisää tai lapsitukea koskeviin kunnan päätöksiin halutaan hakea muutosta, muutoshakemus on tehtävä sosiaalilautakunnalle. Tällainen lautakunta toimii jokaisessa läänissä. 1. lokakuuta 2012 alkaen valituksia käsittelee valtion sosiaaliasioiden valituksia käsittelevältä virastolta (*Ankestyrelsen*). Verovelvollisuutta koskevat päätökset tekee kuitenkin SKAT (valtion tulli- ja verovirasto). Sen päätöksiin voi hakea muutosta paikalliselta valituslautakunnalta (*skatteankenævn*). Muutoksenhaku aika on molemmissa tapauksissa neljä viikkoa.

X luku: Työttömyys

Edellytykset työttömyysetuuksien saamiseksi

Muista sosiaalivakuutuksista poiketen työttömyysvakuutus on vapaaehtoinen. Työttömyyskassat (arbejdsløshedskasserne) toimivat alun perin ammattiyhdistysten yhteydessä, ja ne olivat toimialakohtaisia. Kassoja on nykyisin 27.

Voidakseen saada työttömyysetuuksia henkilön on liityttävä toimialansa työttömyysvakuutuskassan jäseneksi. Muussa tapauksessa hänellä ei ole oikeutta saada työttömyysvakuutusetuksia Tanskassa.

Työttömyyskassan jäseneksi liittymisen edellytykset

Tanskassa asuvat 18–63-vuotiaat voivat liittyä työttömyyskassan jäseniksi.

Työttömyyskassan jäsenet voivat ottaa koko- tai osa-aikavakuutuksen. Jäsenten on maksettava työttömyysvakuutusmaksuja.

Edellytykset, jotka on täytettävä

Työttömyyspäivärahan saamisen edellytys on, että henkilö on työttömänä, on ilmoittautunut julkiseen työnvälityspalveluun (*Jobcenter*) työnhakijaksi, etsii aktiivisesti työtä ja on työmarkkinoiden käytettävissä.

Oikeus työttömyyspäivärahaan edellyttää yleensä vuoden jäsenyyttä hyväksytyssä työttömyyskassassa. Ensimmäistä kertaa työttömyyspäivärahaa hakevalta henkilöltä edellytetään, että hän on työskennellyt palkattuna työntekijänä vähintään 1 924 tuntia eli tavanomaista kokopäivätyötä vastaava määrä tai vähintään yksi vuosi edeltävien kolmen vuoden aikana tai että hän on toiminut vastaavan ajan päätoimisena itsenäisenä ammatinharjoittajana.

Työttömyysvakuutukseen perustuva varhaiseläke (*efterløn*)

Palkansaajat ja itsenäiset ammatinharjoittajat, jotka ovat työttömyyskassan jäseniä ja jotka ovat täyttäneet 60 mutta eivät vielä 65 vuotta, voivat saada tätä peruseläkettä. Työttömyysvakuutukseen perustuvalla varhaiseläkkeelle voi siirtyä työssäkäyvä tai työtön.

Varhaiseläkkeelle pääsyn ikärajaa ollaan nostamassa, ja se nousee 60 vuodesta asteittain vuoden 2014 alusta alkaen. Se tulee olemaan 64 vuonna 2023 henkilöille, jotka ovat syntyneet viimeistään 30. kesäkuuta 1959. Samaan aikaan eläkeikä nousee asteittain 67 vuoteen, ja varhaiseläkkeelle pääsyjakso vähenee asteittain niin, että se on lopulta kolme vuotta.

Hänen on asuttava Tanskassa, Grönlannissa, Färsaarilla tai muussa ETA-maassa, ja häneltä edellytetään pääsääntöisesti työttömyyskassan jäsenyyttä 30 vuoden iästä lähtien ja vähintään 30 vuoden ajalta. Edellytyksenä on lisäksi, että hän on suorittanut varhaiseläkevakuutusmaksut tältä ajalta. Varhaiseläkkeelle siirtyessään henkilön on oltava oikeutettu saamaan työttömyyspäivärahaa.

Tarkempia tietoja antaa Tanskan työvoima- ja kansainvälinen rekryointihallinto (*Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering*) tai Tanskan työtapaturmaviraston (*Arbejdsskadestyrelsen*) valvonnan alainen Työttömyysvakuutusvalituskeskus (*Center for klager om arbejdsløshedsforsikring*).

Mitä järjestelmä kattaa?

Työttömyysetuuden määrä on 90 % edeltävistä työtuloista, kuitenkin enintään 788 kruunua (106 euroa) päivässä viisi päivää viikossa. Osa-aikatyössä olevien työttömyysetuus on enintään 2/3 kokopäivätyössä olleille vakuutetuille maksettavasta määrästä eli 525 kruunua (71 euroa) päivässä viisi päivää viikossa.

Työttömät, jotka täyttävät tietyt edellytykset työssäoloajan osalta, ovat oikeutettuja 82 %:iin enimmäismäärästä aiemmista tuloistaan riippumatta.

Nuoret, jotka joutuvat työttömiksi välittömästi 18 kuukautta kestäneen ammattikoulutuksen jälkeen tai asepalveluksen jälkeen, saavat enintään 646 kruunua (87 euron) päivässä viisi päivää viikossa.

Itsenäiselle ammatinharjoittajalle maksettava työttömyyspäiväraha lasketaan yleensä hänen keskimääräisistä yrittäjätuloistaan, joita laskettaessa otetaan huomioon työttömyyttä edeltäneiden viiden vuoden ajalta niiden kahden kokonaisen tilivuoden tulot, joina yrittäjätulo oli korkein.

Edellytykset täyttävä henkilö voi saada työttömyyskorvausta kolmen vuoden aikana kaksi vuotta.

Työttömyysetuuksien saaminen

Hakemus tehdään asianmukaiselle vakuutuskassalle.

Muutoksenhaku

Jos työttömyyskassan jäsenyyttä, etuuksia tai vastaavia asioita koskeviin päätöksiin haetaan muutosta, muutoksenhaku on tehtävä neljän viikon kuluessa Työmarkkinahallinnolle (*Arbejdsmarkedsstyrelsen*) tai Työttömyysvakuutusvalituskeskukselle (*Center for klager om arbejdsløshedsforsikring*). Työttömyysvakuutushallituksen johtajan tekemiin päätöksiin voi hakea muutosta neljän viikon kuluessa työmarkkinavalituslautakunnalta (*Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg*).

XI luku: Vähimmäistoimeentulo

Edellytykset vähimmäistoimeentuloetuuksien saamiseksi

Sosiaaliapu ja käynnistystuki

Työllistettävyystoimenpiteitä [sosiaaliapua (*kontanthjælp*) ja käynnistystukea (*starthjælp*)] tarjotaan, kun aikuisella henkilöllä ei erityisistä syistä (esimerkiksi sairaus tai työttömyys) tilapäisesti ole riittäviä tuloja takaamaan omaa tai perheensä toimeentuloa. Etuus on perhekohtainen ja riippuu iästä, huollettavista lapsista ja asumisen kestosta, ja sitä voivat saada kaikki Tanskassa laillisesti asuvat henkilöt.

Etuuden määrä riippuu Tanskassa asutusta ajasta: sosiaaliavun (*kontanthjælp*) saamiseksi edellytetään seitsemän vuoden asumista Tanskassa edellisten kahdeksan vuoden aikana. Muussa tapauksessa hakija saa käynnistystukea (*starthjælp*), jonka määrä on pienempi.

Etuuksia ei myönnetä, jos hakijalla tai hänen puolisoillaan on riittävästi omaisuutta taloudellisten tarpeiden kattamiseen. Huomioon otetaan myös kiinteistöt ja irtaimisto. Alle 10 000 kruunun (1 345 euron), avioparin kohdalla 20 000 kruunun (2 690 euron) summia ei oteta huomioon. Lisäksi tietynsuuruista työstä saatavaa tuloa ei oteta huomioon. Kunnallisviranomaiset voivat tapauskohtaisesti päättää jättää huomiotta muita tuloja tai varoja.

Sosiaaliavun (*kontanthjælp*) tai käynnistystuen (*starthjælp*) saajan on hyväksyttävä asianmukaiset tarjoukset, jotka koskevat osallistumista työllistämistoimenpiteisiin tai mihin tahansa toimenpiteeseen, jonka tarkoitus on parantaa hänen tai hänen kumppaninsa mahdollisuuksia osallistua työmarkkinoille, ja esimerkiksi osallistuttava työnhakukurssille tai hankittava työkokemusta jossakin yrityksessä.

Eläkeläisten asumistuki

Eläkeläisten asumistukea voidaan myöntää eläkeläisille, jotka asuvat vakituisesti Tanskassa ja jotka käyttävät Tanskassa sijaitsevaa asuntoa ensisijaisena asuntonaan. Edellytyksenä on, että tällaisessa asunnossa on keittiö.

Mitä järjestelmä kattaa?

Sosiaaliapu ja käynnistystuki

Sosiaaliavun (*kontanthjælp*) laskentaperuste on 80 % työttömyysetuuden enimmäismäärästä vanhemmilla, joilla on Tanskassa asuvia lapsia, ja 60 % tästä enimmäismäärästä lapsettomilla henkilöillä. Alle 25-vuotiaisiin ja käynnistystukeen sovelletaan erityistä tukimäärää.

Lisätukea voivat saada yli 25-vuotiaat henkilöt, joiden on vastattava perheen elatuksen ja asumisen aiheuttamista kustannuksista. Muut lisät ovat mahdollisia erityistapauksissa, joissa edunsaajalle aiheutuu huomattavia ja ennalta arvaamattomia kuluja.

Käynnistystuen saajat, jotka osallistuvat työllistämistoimenpiteisiin tai henkilökohtaiseen harjoitteluun (*jobtræning*), voivat saada lisätukea tästä osallistumisesta aiheutuvien kulujen korvaamiseksi.

Edun saamiselle ei ole aikarajaa, mutta tukea vähennetään, jos henkilö on saanut sitä yhtäjaksoisesti kuusi kuukautta.

Eläkeläisten asumistuki

Asumistuen määrä riippuu kotitalouden tuloista.

Vähimmäistoimeentuloetuuksien saaminen

Sosiaaliapu ja käynnistystuki

Hakemus tehdään kunnalle. Kunnallisviranomaiset käsittelevät etuushakemuksen mahdollisimman pian. Erytymenettelyjä ei tarvita.

Eläkeläisten asumistuki

Eläkeläisten asumistukihakemukset on toimitettava asuinkunnalle.

XII luku: Pitkäaikaishoito

Pitkäaikaishoidon saamisen edellytykset

Kaikki Tanskassa asuvat voivat saada henkilökohtaista ja käytännön apua, jos he eivät suoriudu itsenäisesti henkilökohtaisista ja käytännön perustoimista. Tavoitteena on, että he voivat asua kotona mahdollisimman pitkään ja että fyysisen ja psyykkisen terveydentilan huononeminen ehkäistään.

Mitä järjestelmä kattaa?

Avun tarpeessa olevia autetaan henkilökohtaisen hygienian ylläpidossa, taloushoidossa ja muissa toimissa. Vaikeasti vammaisille henkilöille voidaan järjestää henkilökohtainen avustaja.

Kunta voi tarjota tilapäisen majoituksen hoitolaitoksessa tai hoitokodissa sen tarpeessa oleville.

Erityisen yksilöllisen arvioinnin jälkeen voidaan myöntää omaishoidon tukipalvelua perheelle tai henkilölle, joka huolehtii kotona henkilöstä, jonka psyykinen tai fyysinen toimintakyky on alentunut. Tuki voi olla hoitoa päiväkeskuksessa tai yöpymismahdollisuus hoitokodissa.

Kunnallisviranomaisen päättää, tarvitseeko henkilö apua, jota ei voida antaa kotona annettavan hoidon muodossa. Jos henkilölle tarjotaan laitosasumista, hän voi valita eri vaihtoehtoista kunnan sisällä tai jopa muissa kunnissa.

Erityisiä rahaetuksia ei järjestelmässä ole.

Pitkäaikaishoidon saaminen

Hoitopalvelujärjestelmä on hajautettu: vastuu henkilökohtaisen ja käytännön avun tarjoamisesta on kunnilla. Niiden on käsiteltävä kaikki henkilökohtaista ja käytännön apua koskevat pyynnöt. Kuntien päätösten on perustuttava avuntarpeen erityiseen ja yksilölliseen arviointiin.

Valitukset henkilökohtaista ja käytännön apua koskevista päätöksistä on osoitettava paikalliselle valituslautakunnalle, ja sen päätökseen on mahdollista hakea muutosta sosiaalivalituslautakunnalta.

Liite: Sosiaaliturvalaitosten yhteystiedot ja hyödyllisiä Internet-osoitteita

Yksityiskohtaisempia tietoja etuuksien myöntämisen edellytyksistä ja yksilöllisistä sosiaaliturvaetuuksista Tanskassa saa sosiaaliturvajärjestelmää hallinnoivilta julkisilta laitoksilta.

Jos haluat tietoa sosiaaliturvakysymyksistä, jotka koskevat useampaa kuin yhtä unionin jäsenvaltiota, voit etsiä sopivaa laitosta Euroopan komission ylläpitämästä laitoshakemistosta sivustolta <http://ec.europa.eu/social-security-directory>.

Kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa olevaan sosiaalivakuutukseen perustuvia etuuksia koskevat tiedustelut osoitetaan seuraaville laitoksille:

Työministeriö:

BESKÆFTIGELSESMINISTERIET
Ved stranden 8
1061 KØBENHAVN K
Puh.: + 45 7220 5000
www.bm.dk

Työmarkkinoiden lisäeläkelaitos:
Arbejdsmarkedets Tillægspension (atp)
Kongens Vænge 8
3400 Hillerød
Puh.: +45 4820 4923
www.atp.dk

Lisäeläkejärjestelmän valituslautakunta:
(ATP-Ankenævnet)
Ved stranden 8
Puh.: +45 7220 5000
DK-1061 KØBENHAVN K

Työtapaturmalautakunta:
Arbejdsskadestyrelsen
Sankt Kjelds Plads 11
Box 3000
2100 København Ø
Puh.: +45 7220 6000
www.ask.dk

Tanskan työvoima- ja kansainvälinen rekrytointihallinto
(Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering)
Njalsgade 72 C
2300 København S
Puh.: +45 3396 3600
<http://www.sfr.dk>

Työmarkkinaviranomainen:

Arbejdsmarkedsstyrelsen
Holmens Kanal 20
1016 København K
Puh.: +45 3528 8100
<http://www.ams.dk>

Sosiaaliasia- ja integraatioministeriö:

Social- og Integrationsministeriet
Holmens Kanal 22
1060 København K
Puh.: +45 3392 9300
www.sm.dk

Tanskan eläkevirasto:

Pensionsstyrelsen
Njalsgade 72 C
2300 København S
Puh.: +45 3395 5000
www.penst.dk

Terveysministeriö:

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
Holbergsgade 6
1057 København K
Puh.: +45 7226 9000
www.im.dk

Terveys- ja lääkelautakunta:

Sundhedsstyrelsen
Axel Heides Gade 1
2300 København S
Puh.: +45 7222 7400
www.sst.dk

Patenttuoikeus- ja valituslautakunta:

Patientombuddet
Finsensvej 15
2000 Frederiksberg
<http://www.patientombuddet.dk>

Veroministeriö:

Skatteministeriet
Nicolai Eigttvedsgade 28
1402 København K
Puh.: +45 7222 1818
www.skat.dk

Työmarkkinavalituslautakunta:

(Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg)
Amaliegade 25
Postboks 9080
DK-1022 KØBENHAVN K
Puh.: +45 3341 1200
www.ast.dk

Sosiaaliasioiden valituslautakunta:

(Ankestyrelsen)

Amaliegade 25

P. O. BOX 9080

DK-1022 KØBENHAVN K

Puh.: +45 3341 1200

www.ast.dk

Udbetaling Danmark

Kongens Vænge 8

3400 Hillerød

Puh.: +45 7011 1213

<http://www.atp.dk/wps/wcm/connect/udbetalingdanmark/ud.dk>